

Валерії ХАЛІН

ГЛИБИНА ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО ЗАДУМУ В ПЕРЕКЛАДАХ М.РИЛЬСЬКОГО

Для того, щоб художній переклад твору був адекватним авторському задуму, перекладачеві необхідно сприйняти й усвідомити цей задум та передати його засобами іншої мови.

Зразком особливої глибини цієї роботи можуть бути переклади М.Рильського.

Творчість М.Рильського – явище особливе, багатогранне і масштабне. Його творча спадщина – це світ дивовижної гармонії людини і природи, непереможної краси життя. Глибина роздумів, класична строгість, витонченість поетичної форми – характерні риси творчої спадщини поета, майстра мудрої простоти, людини високої культури, різнобічних обдарувань, багатощої ерудиції. Він постає перед нами як поет, перекладач, учений, публіцист, як людина надзвичайно широкого кругозору, в творчості якого неповторно поєдналися традиції і новаторство. Найдорожчими своїми вчителями він завжди називав Шевченка, Пушкіна, Міцкевича, а головною справою свого життя – літературу, поезію та перекладацьку роботу, вага якої у виробленні та збагаченні мови була дуже значною [1].

Про перекладацьку діяльність М.Рильського написано чимало, внесок Максима Тадейовича у загальнолюдську культуру як дослідника і перекладача важко переоцінити. Він уважав переклади художньої літератури видом літературної творчості, головним завданням якої було адекватне відтворення особливостей оригіналу іншою мовою. М.Рильський зазначав, що в роботі над художнім перекладом він намагався визначити і передати домінанту твору в цілому і зміст та настрої кожного окремого уривка [2, с. 136]. Саме він збагатив українську літературу великою кількістю перекладів з різних мов світу, засобами рідної мови відтворив надзвичайно точно високу прозорість пушкінського вірша і всю величезну різноманітність А.Міцкевича.

Чудово володіючи польською мовою, знаючи історію, культуру і традиції польського народу, Максим Рильський вважається найкращим перекладачем літературної спадщини А.Міцкевича. Інтерес до Міцкевича ми вже бачимо в перших творах М.Рильського. Ремінісценції із „Акерманських степів” ми зустрічаємо в збірці „На білих островах”. З роками інтерес до творчості А.Міцкевича посилюється. У збірці „Під

осінніми зорями” та деяких інших ми знову зустрічаємося з ремінісценціями з „Кримських сонетів”. До Міцкевича він буде звертатися постійно, в першу чергу до творів, які він перекладав і якими був справді зачарований.

Неможливо без захоплення читати тонкі і блискучі, сповнені силою пристрасті „Любовні сонети” та активно гуманістичні „Кримські сонети”.

Головний герой „Кримських сонетів” – пілігрим. Розкішна, надзвичайно насичена кольорами та запахами буйна природа Криму – це тло його роздумів, джерело його такого бажаного і не завжди здійсненого бажання про душевну рівновагу. В сонетах дуже сильно відчутна туга за повноцінним життям, домінує туга за гармонією думок та почуттів. Образ далекої Батьківщини з ним усюди: і коли він розповідає про „мінарет світу” – чудовий Чатир-Даг, який возвеличується над горами Криму, і коли розповідає нам про плавання по морю. Йому здається, що зірки на небі – це сльози польської полонянки, вираз її безкінечної туги за рідним краєм. І з великою надією цей паломник напружує слух, щоб почути голос із батьківщини, але все марно:

Я так напружив слух, що вчув би в цій землі
І голос із Литви. – Вперед! Ніхто не кличе.

Майстерність художнього перекладу, виконаного М.Рильським, надає нам можливість почути голос поета, сповнений жадобою звукових вражень, який усім своїм єством вслухався у голоси степового „сухого океану”, у звуки і запахи казкової кримської природи. Необхідно перекладачу і поету мати воістину музичний слух, щоб настільки живо і влучно відтворити їх у слові:

Пливу на обшири сухого океану.
Як човен, повіз мій в зеленій гуцині
Минає острови у хвилях запашні,
Що ними бур’яни підносяться багряно.

Уміння відтворювати об’єктивний світ, імітувати у слові звуки, що їх створює природа і та утомлена розлукою душа, в перекладі вражає своєю досконалістю і співзвучністю з оригіналом. Тонке розуміння людської природи, вміння спостерігати, фіксувати та аналізувати подробиці навколишнього світу надавало можливість у переклади Максима Тадейовича вплітати надзвичайно яскраві внутрішні пориви головного героя. Свіжість сприймання, пластичність зображення, наповненість кожного рядка влучним, художньо завершеним образом примушують читача перейматися поетовими емоціями, переживати разом з ним і радість самостійного бачення природи, і тугу та печаль втомленої розлукою душі. Дуже важливим у перекладі є й те, що, малоючи у фарбах чудову природу півдня, він оспіває природу не ізольовано від людини-мандрівника, а подає її ніби через призму його сприймання. Як стверджував у своїй роботі М.Рильський, „переклад поетичного твору повинен бути, по-перше,

талановитим, талант потрібен так само поету-перекладачу, як і поету-авторові оригіналу [3, с.131]”.

Візьмемо для наочного прикладу оригінал і переклад сонету „Акерманські степи” і спробуємо сприйняти через переклад всю повноту вражень, почуттів та туги героя:

Wpłynąłem na suchego przestwór oceanu,
Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi;
Śród fall łąk szumiących, śród kwiatów powodzi,
Omijam koralowe ostrowy burzanu

Пливу на обшири сухого океану.
Як човен, повіз мій в зеленій гуцині
Минає острови у хвилях запашні,
Що ними бур'яни підносяться багряно.

Już mrok zapada, nigdzie drogi ni kurhanu,
Patrzę w niebo, gwiazd szukam, przewodniczek łodzi;
Tam z dala błyszczą obłoki? Tam jutrzienka wschodzi?
To błyszczą Dniestr, to weszła lampa Akermanu.

Вже морок падає. Ні шляху, ні кургану...
Шукаю провідних зірок у вишині.
Он хмарка блиснула, он золоті вогні:
То світиться Дністер, то лампа Акерману.

Stójmy! - Jak cicho! - Słyszę ciągnące żurawie,
Których by nie dościgły źrenice sokoła;
Słyszę, kędy się motyl kołysa na trawie,

Спинімося! Тихо як!.. Десь линуть журавлі,
Що й сокіл би не вздрів,- лиш чути, де курличе...
Чутно й метелика, що тріпається в млі,

Kędy wąż śliską piersią dotyka się ziola.

W takiej ciszy! — tak ucho natężam ciekawie,
Że słyszałbym głos z Litwy.— Jedźmy, nikt nie woła!

І вужа, що повзе зіллями таємниче...
Я так напружив слух, що вчув би в цій землі
І голос із Литви.- Вперед! Ніхто не кличе.

З поданого прикладу видно, що прагнучи відтворити зміст у відповідній художній формі, перекладач враховував художню його

функцію, яка може й не завжди відповідати прямому змістові. Сонет і в оригіналі, і в перекладі надзвичайно музичний. І автор, і перекладач користуються засобами мелодійності своїх рідних мов, для висловлення думки оригіналу знаходить напрочуд гарні, милозвучні, гармонійні поєднання слів, звуків та звукосполучень. І поет, і перекладач подали у сонетах неперевершені зразки самобутньої, оригінальної майстерності у слов'янській поезії.

1. Рильський М. Про переклади поетичних творів: Твори у 3 тт. – Т. 3. 1956. – 414 с.
2. Рильський М. Мистецтво перекладу. – К.: Рад. письменник, 1975. – 140 с.
3. Рильський М. Ще про переклади. Твори у 3 тт. – Т. 3. 1956. – 414 с.
4. Адам Міцкевич. Кримські сонети. Сімферополь. Таврія, 1977. – 160 с.